

UOT: 479

**ZƏNGƏZUR DƏHLİZİ QAFQAZDA VƏ BÜTÜN AVRASIYADA
ƏMƏKDAŞLIQ KÖRPÜSÜ KİMİ**

Qasımova Türkan İlqar qızı
Bakı Dövlət Universiteti
turkan.1990@mail.ru

Xülasə. Zəngəzur - tarixi Azərbaycan torpağıdır. Zəngəzur Azərbaycan üçün təkcə Naxçıvana açılan qapı deyil, onun Azərbaycanın tarixində və milli kimliyində xüsusi yeri var. Hər şeydən əvvəl onu qeyd etməliyik ki, bu gün də Ermənistanın sərhədləri daxilində olan Zəngəzur vaxtilə müsəlman türk əhalisinin yaşadığı tarixi Azərbaycan torpağıdır. İkinci Qarabağ müharibəsindən sonra Zəngəzur dəhlizinin reallaşması məsələsi Qafqazda geosiyasi rəqəbatın transformasiyasını şərtləndirir.

Açar sözlər: Qafqaz, sülh, sabitlik, Heydər Əliyev, İlham Əliyev, siyasət, iqtisadiyyat, Zəngəzur dəhlizi, logistika

Ключевые слова: Кавказ, мир, стабильность, Гейдар Алиев, Ильхам Алиев, политика, экономика, Зангезурский коридор, логистика

Keywords: Caucasus, peace, stability, Heydar Aliyev, Ilham Aliyev, politics, economy, Zangezur corridor, logistics

Qədim tarixi özündə ehtiva edən türk yurdlarından biri də əsrarəngiz Zəngəzur bölgəsidir. Zəngəzur Azərbaycan üçün təkcə Naxçıvana açılan qapı deyil, onun Azərbaycanın tarixində və milli kimliyində xüsusi yeri var. Hər şeydən əvvəl onu qeyd etməliyik ki, bu gün də Ermənistanın sərhədləri daxilində olan Zəngəzur vaxtilə müsəlman türk əhalisinin yaşadığı tarixi Azərbaycan torpağıdır. Zəngəzurun tarixi adına orta əsrlərin ilkin qaynaqlarında, Osmanlı-Səfəvi müharibəsi dövründə osmanlıların tərtib etdikləri təhlil dəftərlərində rast gəlinir və bu adın Azərbaycan türklərinin tarixi ilə bağlı olduğu vurğulanır. Maraqlıdır ki, bu tarixi yerin adı bilavasitə türk tayfası olan zəngi tayfası ilə bağlıdır. Nəinki Qarabağın cənub-qərbində, eləcə də İrəvan bölgəsində Zəngi çayının olması, zəngi tayfalarının yaşamasına dair faktlar var. XII-XIII əsrdə indiki Zəngilan ərazisində Zəngiyan adlı tarixi yer adının olması da zəngi tayfası ilə bağlıdır. Yəni, bölgənin tarixi-coğrafiyasına nəzər salsaq, bir daha şahid olarıq ki, bu bölgədə məhz Azərbaycan türkləri yaşayıb və tarixən həmin bölgə Azərbaycanın digər regionları ilə sıx təmasda olub [4].

Zəngəzur - Ermənistanın cənub hissəsini və Azərbaycan ərazilərinin kiçik bir hissəsini əhatə edən tarixi mahaldır. Zəngəzur mahalı Qafan, Gorus, Qarakilsə (Sisian), Meğri (Mehri) Zəngilan, Qubadlı və Laçının bir hissəsini əhatə edirdi. Burada XX əsrin əvvəllərində Zəngəzur mahalında 149 azərbaycanlı, 91 kürd və 81 erməni kəndi var idi [5]. Zəngəzur Qaraqoyunlu (1410–1468), Ağqoyunluların (1468–1502), 1502-ci ildə Səfəvilərin hakimiyyəti altına düşdü.

Zəngəzur bölgəsi Rusiya imperiyası dövründə Yelizavetpol quberniyasının tərkibində olmuşdur. 1905–1907 və 1914–1920-ci illərdə silahlı erməni dəstələrinin törətdiyi qırğınlar nəticəsində bu mahalda təxminən yarım milyon yerli əhali həlak olmuşdur. Statiskaya görə Zəngəzurda 115 müsəlman kəndi yer üzündən silinmişdir. 4472 qadın və uşaq erməni silahlıları tərəfindən vəhşiliklə qətlə yetirilmiş və 100 mindən çox sakin öz yurtdan məcburi qovulmuşdur. [1 s.723], [6, s.154]. Nəticədə Zəngəzur qəzasının 6.742 kv. verstlik ərazisindən 3.105 kv. versti Azərbaycan SSR tərkibində qalmış [7, s.3], 3.637 kv. verstlik hissəsi isə Ermənistanı verilmiş olur [8]. Bununlada Azərbaycan ilə onun bir hissəsi olan Naxçıvan arasında quru əlaqəsi kəsilir. 1933-cü ildən etibarən Zəngəzur adı rəsmən

xəritələrdən silinmiş və unudulmağa çalışılmışdır. Tarixən ticari-iqtisadi və mədəni kommunikasiya yollarından biri olan Zəngəzur keçən əsrin 20-ci illərindən azərbaycanlıları bir-birindən təcrid edən, türk dünyasını ayıran, iqtisadi-ticari əlaqələri qıran məkana döndü. 1988-ci ildə təkcə Zəngəzurdə deyil, Göyçədə, Dərələyəzdə, İrəvanda, Vedidə – indiki Ermənistan adlanan torpaqlarda yaşayan azərbaycanlılar dədə-baba yurdlarından qovuldular. Kütləvi terrora məruz qalan azərbaycanlıların son nümayəndələri məcburiyyət qarşısında qalıb Zəngəzuru tərk edəndən sonra, burada onlara məxsus yüzlərlə tarixi, maddi-mədəniyyət abidələri ermənilər tərəfindən dağıdılaraq məhv edilib.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev Zəngəzurla bağlı münasibətin bildirmişdir: - Müasir Azərbaycan Respublikası ərazini öz torpaqları saysa da Ermənistan Respublikasına qarşı torpaq iddiası irəli sürmür.

-“Bizim ata-baba torpağımız olan İrəvan xanlığı, Zəngəzur mahalı, digər torpaqlar indi Ermənistan dövləti üçün torpaq olubdur. Bunlar bizim tarixi torpaqlarımızdır”. “Zəngəzur dəhlizi” tələbi yenə gündəmdədir. Əslində, Azərbaycanın hər fürsətdə səsləndirdiyi bu tələbi Prezident İlham Əliyev bu dəfə “regional sülhün fundamental elementlərindən” biri kimi xarakterizə edib.

Zəngəzur dəhlizinin açılmasının xüsusi əhəmiyyətini Prezident İlham Əliyev hələ 12 il bundan öncə, 3 oktyabr 2009-cu il tarixində Naxçıvanda keçirilmiş Zirvə görüşündə açıqlamışdı. Bu dəhlizin açılmasının hüquqi bazasını 10 noyabr 2020-ci tarixində Azərbaycan, Rusiya və Ermənistan arasında imzalanmış üçtərəfli bəyanatın 9-cu bəndi və 2021-ci il 11 yanvar tarixində Moskvada imzalanmış 4 bəndlik bəyanat təşkil edir. Bu baxımdan II Qarabağ müharibəsinin Zəngəzur məsələsində açdığı yeni imkanlar nəinki Azərbaycan, region, türk dünyası, eyni zamanda, “Bir kəmə, bir yol” ticari-iqtisadi layihəsini əhatə edən dünya dövlətləri üçün müstəsna əhəmiyyətə malikdir. Belə ki, Sonuncu bəyanatda kommunikasiyanın bərpasının bu ilin 1 mart tarixindən etibarən reallaşacağı qeyd olunurdu. Elə ona görə, də bu ilin aprel ayının 8-də Ermənistan baş naziri N.Paşinyanın Moskvaya etdiyi səfərindən əvvəl kommunikasiyaların açılmasının sürətləndirilməsi məqsədilə yeni üçtərəfli sənədin imzalanacağı haqda da fikirlər söylənilirdi [9].

Dəhlizin Azərbaycan tərəfinə aid hissəsində tikinti işləri Vətən müharibəsinin bitməsindən dərhal sonra başlanıb. “Zəngəzur dəhlizi”nin global yol infrastrukturunda logistika halqası kimi mühüm əhəmiyyət kəsb etdiyini başa düşür. Bu səbəbdən də dünyanın bütün qitələrindəki müxtəlif güc mərkəzlərindən bu layihəyə bu qədər yaxından diqqət yetirilir. Belə bir vəziyyətdə Zəngəzur dəhlizinin reallaşması məsələsi Qafqazda geosiyasi rəqabətin transformasiyasını şərtləndirir. Zəngəzur dəhlizinin regional əməkdaşlıq, geoiqtisadi, nəqliyyat-logistika və coğrafi aspektlərdə təhlili onun həm də strateji əhəmiyyətini üzə çıxarır. “Zəngəzur dəhlizi”ndən keçəcək dəmir yolu xəttinin təməli 2021-ci ilin fevral ayında Prezident İlham Əliyev tərəfindən qoyulub.

Azərbaycan Avtomobil Yolları Dövlət Agentliyi “Zəngəzur dəhlizi” ilə bağlı avtomobil yolu layihəsini hələ ötən il təqdim edib. Agentlikdən bildirilib ki, yol 4-6 hərəkət zolaqlı olacaq. Dəhlizin Azərbaycan tərəfindəki Horadiz - Cəbrayıl - Zəngilan - Ağbənd hissəsinin uzunluğu 123,8 kilometrdir. Avtomobil yolunun 2024-ci ildə başa çatdırılması nəzərdə tutulur.

Maraqlı bir sual yaranır. Bəs Zəngəzur yolu Birinci Qarabağ savaşından öncə, hələ münaqişə başlamazdan əvvəl necə işləyirdi?

Bununla bağlı danışan Qərbi Azərbaycan İcmasının üzvü, Qafan sakini Baxşəyiş Ələmşahov qeyd edib ki, “Zəngəzur dəhlizi” hələ 1970-1980-ci illərdə, nisbətən sabitlik olan dövrlərdə fəaliyyət göstərirdi. O zaman əsasən dəmir yolu aktiv istifadə edilirdi [9].

İran üzərindən açılacaq Şərqi Zəngəzur dəhlizi Azərbaycana kifayət edər ki, Naxçıvana quru yol əldə etsin. 2021-ci ilin mart ayında Azərbaycanla İran arasında Şərqi Zəngəzur-Naxçıvan ticarət dəhlizi ilə bağlı memorandum imzalanıb. Həmin memoranduma görə, dəhliz İran-Ermənistan sərhədindən 5 km cənubdan keçərək Şərqi Zəngəzur ilə Naxçıvanı birləşdirən dəmiryol sahəsindən, çoxxozlaqlı avtomobil şosesindən, elektrik enerji ötürmə xətlərindən, rəqəmsal rabitə və başqa elementlərdən ibarət olacaq [10].

Türkiyənin mövqeyi. Bu dəhliz Türkiyəni dəmir yolu xətləri və avtomobil yolları ilə London və Pekinə birləşdirən və bu ölkənin tranzit enerji mərkəzindən faydalanmasına şərait yaradan bir halqa ola bilərmi? Buna görə də, bu dəhlizin tez bir zamanda açılması üçün əlimizdən gələni edəcəyik. Türkiyə və Azərbaycan üçün çox mühüm olan bu dəhliz strateji məsələdir və mütləq tamamlanmalıdır. Bu dəhliz işə düşərsə, Bakıdan çıxan bir maşın və ya qatar birbaşa Qarsa gələ bilər”, - Erdoğan bildirib.

Zəngəzur dəhlizi Türkiyənin Qafqaz siyasətinin iqtisadi və geosiyasi transformasiyası deməkdir. Dəhliz vasitəsilə qardaş ölkənin təkcə Azərbaycanla deyil, digər türk respublikaları ilə birbaşa əlaqəsi yaranacaq. Layihə reallaşacağı təqdirdə Türkiyə-Azərbaycan münasibətləri keyfiyyətcə yeni mərhələyə keçəcək. Quru nəqliyyat əlaqəsi yaranacağı təqdirdə iki ölkə arasında siyasi, ticari, iqtisadi və geosiyasi baxımdan münasibət daha yüksək səviyyəyə qalxacaq. Türkiyənin İran üzərindən Orta Asiyaya göndərdiyi yük maşınları üçün də yeni alternativ marşrut yaranacaq. Bu alternativin iqtisadi qiymətləndirilməsi tam olaraq hesablanmasa da, Türkiyənin İrandan asılılığının azalacağı təxmin edilir. Türkiyənin Naxçıvana sərmayələrinin artması, ölkənin Qafqaz sərhədlərində yerləşən vilayətlərinin iqtisadi cəhətdən güclənməsi, Türkiyə-Rusiya münasibətlərində enerji, nəqliyyat və logistika sahələrində yeni əməkdaşlıqların yaradılması layihənin müsbət nəticələrini ehtiva edir. Dəhlizin açılmasını Türkiyə-Ermənistan münasibətlərinin yaxşılaşmasında mühüm sınaq kimi qiymətləndirə bilərik. Sözügedən dəhliz Türkiyə ilə Orta Asiya arasındakı ticarət həcmi, eləcə də 2019-cu ildə 21 milyard avro olan Türkiyə-Çin ticarət həcmi üçün həyati əhəmiyyət kəsb edir [11].

Rusiyanın mövqeyi. Bu dəhlizin əhəmiyyətini artıran digər məsələ isə Rusiya-Ukrayna münaqişəsi ilə bağlıdır. Çünki Rusiya vasitəsilə Asiyadan Avropa Birliyi (Aİ) bazarlarına məhsulların tədarükündə problemlərin yaranması Orta dəhlizə olan marağı gücləndirir. Bu baxımdan dəhlizin fəaliyyətinin gücləndirilməsi Qərbi və Şərqi arasında təbii körpü rolunu oynayan Azərbaycan üçün də böyük əhəmiyyət daşıyır. Trans-Xəzər Beynəlxalq Nəqliyyat Marşrutu kimi tanınan Orta dəhliz üzrə hərəkət edən blok qatarı yükləri orta hesabla 20-25 günə Çindən Avropaya çatdırır ki, bu da nəqliyyat dəhlizinin əsas üstünlüklərindən biridir. 2017-ci ildə işə düşən layihənin əhəmiyyəti 2022-ci ildə Ukrayna-Rusiya münaqişəsindən sonra kəskin şəkildə artıb. Bunu iqtisadi göstəricilər də təsdiqləyir. Belə ki, 2022-ci ilin birinci rübündə bu istiqamət üzrə yükdaşımalarda həcmi ötən ilin müvafiq dövrü ilə müqayisədə 28 faiz artıb. İqtisadçı ekspertlər deyirlər ki, 2022-ci ildə Mərkəzi Asiya və Qafqaz vasitəsilə tranzit yüklərin həcmi 2021-ci illə müqayisədə altı dəfə artaraq 3,2 milyon tona çatı bilər.

Azərbaycandan Naxçıvana dəmir yolu əlaqəsinin bərpası həm də “Şərqi-Qərbi”, “Şimal-Cənub” dəhlizləri ilə bağlı yeni şərait yaradır. Prezident İlham Əliyevin bu siyasi gedişi gələcəyə hesablanmış nəhəng geosiyasi və iqtisadi layihə kimi mühüm əhəmiyyət daşıyır. Çünki marşrutun fəaliyyətə başlaması Azərbaycanın mövcud nəqliyyat ötürücü imkanlarını daha da artıracaq. Bu, ölkəmizə geniş iqtisadi imkanlarla yanaşı, böyük siyasi dividendlər gətirəcək. Əvvəla ona görə ki, Azərbaycan-Naxçıvan marşrutu mövcud Bakı-Tbilisi-Qars dəmir yolu marşrutundan 344 kilometr qısadır və bu həm yük göndərən, həm də yük qəbul edən tərəflər üçün çox sərfəlidir [12].

Azərbaycanın mövqeyi. Zəngəzur dəhlizi “Tarixi İpək Yolu” üzərində yerləşən Azərbaycanı Avropa ilə Asiya arasında logistika mərkəzinə çevirəcək, ölkənin “Şərq–Qərb” və “Şimal–Cənub” nəqliyyat dəhlizlərində mövqeyini xeyli gücləndirəcək. Hazırda Azərbaycanla Naxçıvanı yalnız İran və Türkiyədən keçən hava və avtomobil əlaqələri birləşdirir.

Azərbaycanın əsas məqsədi Naxçıvana və Türkiyəyə quru çıxışı əldə etməklə Naxçıvanın geosiyasi imkanlarını dirçəltməkdir. Naxçıvanın Azərbaycanla quru əlaqəsinin olmaması onu Qafqazda kommersiya tranziti və enerji marşrutları ilə bağlı müzakirələrdən kənarda qoyur. Azərbaycan Zəngəzur dəhlizini reallaşdırmaqla özünü Rusiyanın, Qafqazın və Mərkəzi Asiyanın yol və enerji tranzitinin mərkəzinə çevirərək, Avrasiya coğrafiyasında əhəmiyyətini artırmağı, enerji dəhlizi, xüsusilə, Xəzər və onun ətrafında müzakirələrdə əsas güc, Türk dünyası arasında hər baxımdan körpü olmağı hədəfləyir [13].

Rusiya Qafqazın üç ölkəsini - Azərbaycanı, Ermənistanı, Gürcüstanı və "böyük qonşular" - Rusiya, Türkiyə və İranı əhatə edəcək yeni bir əməkdaşlıq formatının yaradılmasında maraqlıdır. Ermənistanın Sünik (Zəngəzur) vilayətindən keçəcək “Zəngəzur”, başqa sözlə “Türk dəhlizi” bu geosiyasi oyunun mərkəzinə çevrilir.

Ermənistanın qorxusu. Ermənilər və onların havadarları Zəngəzur dəhlizinin açılmasına hər vəchlə mane olmaq istəyirlər. Bu da səbəbsiz deyil. Çünki Zəngəzur dəhlizinin açılması Azərbaycanla Türkiyənin dünyada siyasi əhəmiyyətini daha da artıracaq. Bununla yanaşı, hər iki ölkəyə dünyada gedən siyasi proseslərə təsir göstərmək imkanı da qazandıracaq. Həmin qüvvələrə Prezident İlham Əliyev qəti şəkildə xəbərdarlıq edərək demişdir: “İndi Ermənistan Zəngəzur dəhlizinin açılmasına əngəl törətmək istəyir. Amma nail ola bilməyəcək. Məcbur edəcəyik onları, məcbur edəcəyik. Necə ki, qovmuşuq torpaqlarımızdan, bütün istəyimizə nail olacağıq”.

Prezident İlham Əliyevin qətiyyəti qarşısında Ermənistan geri addım atmağa məcbur oldu. Artıq qonşu ölkədə Zəngəzur dəhlizinin açılmasının vacibliyi və onun Ermənistana da fayda gətirəcəyi barədə bəyanatlar verilir. Azərbaycan dövlətinin tələbi və böyük güclərin bu işə olan marağı qarşısında Ermənistan Zəngəzur dəhlizinin açılması ilə razılaşmağa məcbur oldu. Baxmayaraq ki, bu ölkədə mövcud müxalif siyasi qüvvələr və bəzi iqtidar nümayəndələri buna mane olmağa cəhd göstərirdilər. Zəngəzur dəhlizi, həm də Ermənistanın İranla münasibətlərini balanslaşdırmaq imkanı verir. Digər tərəfdən, dəhliz həm də Azərbaycan və Türkiyə ilə ticarət əlaqələri qurmaqla Ermənistanın iqtisadi təcriddən qurtulmasına kömək edə bilər. Ermənistan Azərbaycanla iqtisadi əməkdaşlığı inkişaf etdirsə, “Kəmə–Yol” layihəsinin mühüm əlaqə kanalı olan Şərq–Qərb dəhlizinə çıxış əldə edəcək. Zəngəzur dəhlizi Ermənistanın Rusiya və Avrasiya İqtisadi Birliyinin (Aİİ) bazarlarına çıxışında iqtisadi problemlərini azaldacaq. Üstəlik, bu dəhliz Ermənistana digər mühüm ticarət tərəfdaşı olan İranla dəmir yolu əlaqəsi yaratmaq imkanı verəcək. Azərbaycan, Ermənistan və Rusiya arasında imzalanan 10 noyabr atəşkəs bəyannaməsindən aydın görünür ki, Rusiya Zəngəzur dəhlizinin açılmasında maraqlıdır.

Beləliklə, Zəngəzur dəhlizi reallaşacağı təqdirdə Cənubi Qafqaz və türkdilli ölkələrinin iqtisadi inkişafını, regionun siyasi-strateji mənzərəsini dəyişə bilər. Ən əsası isə türk dünyası uzun illərdən sonra yenidən Zəngəzur dəhlizində birləşəcək.

Ədəbiyyat

1. "История народов Кавказа" (с древнейших времен до наших дней), (Б., 2018), 1248с.
2. Hüseynova İ.M., İ.Əliyev və zəfər tariximizin şanlı səhifələri. Bakı, “Füyuzat”, 2021, 224 s.
3. Zəngəzur toponimi bilavasitə türk tayfası olan zəngilərin adı ilə bağlıdır. <https://nuhcixan.az/news/cemiyyet/56007-zengezur-toponimi-bilavasite-turk-tayfası-olan-zengilerin-adi-ile-baglidir-tarixciler>.

4. Кавказский календарь на 1900 г., III Отдел. Статист. свед. с. 42–43, Елизаветпольская губерния. Свод статистических данных извлеченных из посемейных списков населения Кавказа., Тифлис, 1888, с.V Əziz Ələkbərli. Qədim türk-oğuz yurdu "Ermənistan". Bakı: Sabah, 1994.
5. İ.Musayev "Azərbaycanın Naxçıvan və Zəngəzur bölgələrində siyasi vəziyyət və xarici dövlətlərin siyasəti (1917–1921-ci illər)" monoqrafiyası, Bakı, 1998, s.284.
6. Скибицкий А.М. Карабахский кризис // Союз, 1991, №7; Гейдаров Н.Г. В горах Зангезура. Баку, 1986, с.3
7. "Zəngəzurun itirilməsindən 90 il ötür". <https://ru.scribd.com/document/642985751/journal-xxxv-docx> İstifadə olunma tarixi: 11.11.2023
8. Züleyxa Əliyeva, Zəngəzur dəhlizinin böyük regional və beynəlxalq əhəmiyyəti var. <https://www.azerbaijan-news.az/az/posts/detail/zengezur-dehlizinin-regional-ve-beynelxalq-ehemiyeti-var-1691270156>. İstifadə olunma tarixi: 27.10.2023
9. "Zəngəzur dəhlizi" münaqişədən əvvəl necə işləyib.
10. <https://modern.az/zengezur/358677/zengezur-dehlizi-munaqiseden-evvel-nece-isleyirdi/>
11. Zəngəzur Dəhlizinin üç müstəvidə əhəmiyyəti <https://top-center.org/az/ekspert-reyi/3247/zengezur-dehlizinin-uc-mustevide-ehemiyeti>. İstifadə olunma tarixi: 28.10.2023
12. Leyla Rəşid. Zəngəzur dəhlizi: Qafqazda geosiyasi rəqabətin transformasiyası. <https://xalqgazeti.com/mobile/az/news/91183> İstifadə olunma tarixi: 29.10.2023
13. Zəngəzur dəhlizinin əhəmiyyəti böyükdür. <https://www.azerbaijan-news.az/posts/detail/zengezur-dehlizinin-ehemiyeti-boyukdur-1635803974>

ЗАНГАЗУРСКИЙ КОРИДОР, КАК МОСТ СОТРУДНИЧЕСТВА НА КAVKAZE И ВСЕЙ ЕВРАЗИИ

Касымова Тюркан Илгар кызы
Резюме

Зангезур – историческая земля Азербайджана. Зангезур является не только воротами в Нахчыван для Азербайджана, он занимает особое место в истории и национальной идентичности Азербайджана. Прежде всего, следует отметить, что Зангезур, который до сих пор находится в границах Армении, является исторической землей Азербайджана, где когда-то проживало турецкое мусульманское население. Результат Второй Карабахской войны, в такой ситуации вопрос реализации Зангезурского коридора определяет трансформацию геополитической конкуренции на Кавказе.

ZANGAZUR CORRIDOR, ONE OF THE FUNDAMENTAL ELEMENTS OF REGIONAL PEACE, AS A BRIDGE OF COOPERATION IN THE CAUCASUS AND ALL OF EURASIA

Gasimova Turkan Ilqar
Summary

Zangezur - is the historical land of Azerbaijan. Zangezur is not only the gateway to Nakhchivan for Azerbaijan, it has a special place in the history and national identity of Azerbaijan. First of all, we should note that Zangezur, which is still within the borders of Armenia, is the historical land of Azerbaijan, where the Muslim Turkish population once lived. The result of the Second Karabakh War, in such a situation, the issue of realization of the Zangezur Corridor determines the transformation of geopolitical competition in the Caucasus.

Rəyçi: dosent Hüseynova Aynur Qardaş qızı
Bakı Dövlət Universitetinin "Ümumi tarix" kafedrasının 23 dekabr 2024-cü il tarixli iclasın 07 sayılı protokolu

Daxil olma tarixi 23 dekabr 2024-cü il